



LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS TAUTYBĖS IR KALBOS PAGRINDAIS PRIIMANT VAIKUS Į VALSTYBĖS FINANSUOJAMAS IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO GRUPES

2016-12-15 Nr. (16)SN-180)SP-139

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – ir Tarnyba) 2016 m. spalio 17 d. gautas skundas dėl lietuvių tautybės vaikų apsinkinto patekimo į valstybės finansuojamas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes, kuriuose ugdymas vyksta lietuvių kalba (toliau – ir lietuvių darželis), Vilniaus mieste. Skunde nurodyta, jog lietuvių tautybės šeimos priverstos vesti savo vaikus į darželius, kuriuose ugdymas vyksta lenkų arba rusų kalba (toliau – ir lenkų arba rusų darželis), kadangi patekti į juos yra daug lengviau nei į lietuvių kalba ugdomą darželį. Atsižvelgiant į tai, teigiama, jog lietuvių tautybės šeimos yra diskriminuojamos.

Lygių galimybių kontrolierė A. Skardžiuvienė (toliau – ir Kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 25 str. 1 ir 2 dalimis, 2016 m. spalio 20 d. raštu Nr. (16)SN-180)S-846 „Dėl galimos diskriminacijos tautybės pagrindu“ kreipėsi į Vilniaus miesto savivaldybę, prašydama pateikti visą reikšmingą informaciją, susijusią su vaikų patekimu į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes, pagal tėvų nurodytus prioritetus.

Kontrolierė, vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 25 str. 1 ir 2 dalimis, 2016 m. lapkričio 15 d. raštu Nr. (16)SN-180)S-921 „Dėl galimos diskriminacijos tautybės pagrindu“ kreipėsi į Vilniaus miesto savivaldybės E-miesto departamentą, prašydama pateikti informaciją: koks skaičius vaikų, atsižvelgiant į tėvų nurodytus ugdymo kalbos prioritetus, pateko į valstybės finansuojamus darželius, t.y., kiek vaikų, norinčių patekti į lietuvių darželius, (ne) pateko į lietuvių darželius, kiek vaikų, norinčių patekti į lenkų darželius, (ne) pateko į lenkų darželius ir pan.; koks skaičius vaikų, norinčių patekti į lietuvių darželius, pateko į darželius, kuriuose ugdymas vyksta ne lietuvių kalba; ar darželių, kuriuose ugdymas vyksta ne lietuvių kalba, kiekis kiekvienais metais kinta, jei taip, koku pagrindu; kokių priemonių Vilniaus miesto savivaldybė imasi, kad vaikai patektų į

darželius (kalbos atžvilgiu), pagal tėvų nurodytus prioritetus, t.y., kad norintys patekti į lietuvių darželius, patektų į lietuvių, norintys – į lenkų darželius, patektų į lenkų ir pan.

2016 m. lapkričio 17 d. Kontrolierės sprendimu Nr. (16)SN-180)S-923 „Dėl skundo tyrimo termino pratęsimo“, vadovaujantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 22 str., skundo tyrimo terminas pratęstas iki 2016 m. gruodžio 17 d.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Vilniaus miesto savivaldybė 2016 m. lapkričio 3 d. gautame rašte Nr. A51-80827/16(3.3.13.1-EM4) „Dėl galimos diskriminacijos tautybės pagrindu“ nurodė, jog iš bendro laukiančiųjų eilėje vaikų skaičiaus negali išskirti, kiek vaikų laukia patekimo į valstybės finansuojamus darželius pagal ugdymo kalbas, nes tėvai yra parinkę vaikui ne po vieną ugdymo kalbą. Vaikai į Vilniaus miesto ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes priimami, vadovaujantis Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2015 m. gegužės 28 d. sprendimu Nr. 1-57 patvirtintu Vaikų priėmimo į Vilniaus miesto švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes organizavimo tvarkos aprašu (toliau – ir Tvarkos aprašas). Tėvai patys pasirenka vaiko ugdomąją kalbą ir prašymus pildo elektroniniu būdu arba pateikia Vilniaus miesto savivaldybės administracijai E.miesto departamento Interesantų aptarnavimo skyriui. Nuo rugsėjo 1 d. į Vilniaus miesto švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes priimami 27285 vaikai, iš jų: lietuvių ugdomąja kalba – 22164 vaikai, rusų ugdomąją kalbą – 3497 vaikai ir lenkų ugdomąja kalba – 1624 vaikai. Į vaikų ugdymo įstaigas nepateko 4372 vaikai.

2. 2016 m. gruodžio 12 d. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos E.miesto departamento direktoriaus pavaduotoja elektroniniu paštu nurodė Tarnybai, jog ataskaitos už 2015 m. ir 2016 m. dėl vaikų, kurie pateko į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes pagal tėvų nurodytą pirmą prioritetą dėl ugdymo kalbos, pateikti negali, nes tokių ataskaitų užsakymas reikalauja papildomų programavimo darbų bei finansinių išteklių.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Vilniaus miesto savivaldybė, priimdama vaikus į valstybės finansuojamas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes, įgyvendina lygias galimybes, sudarant visoms šeimoms, auginančioms vaikus, vienodas sąlygas gauti tokias pat paslaugas, t.y. vietą darželyje, nepaisant, be kita ko, tautybės ir kalbos, t.y., ar priėmimo į valstybės finansuojamas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes paslaugos nėra diskriminacinio pobūdžio bei neprieštarauja Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 p. išdėstyti nuostatai, reglamentuojančiai lygių galimybių įgyvendinimą vartotojų teisių apsaugos srityje.

Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija, pačia bendriausia šio žodžio prasme, reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė diskriminacijos samprata atskleidžiama, pasiremiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str., kuriame numatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 p. nurodoma, jog įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo: visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, bei taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Pareiškėja pateikė Tarnybai skundą, teigdama, jog lietuvių šeimos priverstos vesti savo vaikus į darželius, kuriuose ugdymas vyksta lenkų arba rusų kalba, kadangi patekti į juos yra daug lengviau nei į lietuvių kalba ugdomus darželius, todėl lietuvių tautybės šeimos, auginančios mažamečius vaikus, yra diskriminuojamos tautybės pagrindu.

Vilniaus miesto savivaldybės administracija, atsakydama į Kontrolierės paklausimą dėl informacijos, susijusios su vaikų patekimu į valstybės finansuojamas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes, pagal tėvų nurodytus prioritetus, nurodė, jog nuo rugsėjo 1 d. į Vilniaus miesto švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes priimti 27285 vaikai, iš jų: lietuvių ugdomąja kalba – 22164 vaikai, rusų ugdomąja kalba – 3497 vaikai, ir lenkų ugdomąja kalba – 1624 vaikai. Į vaikų ugdymo įstaigas nepateko 4372 vaikai.

Pagal Vaikų priėmimo į Vilniaus miesto savivaldybės švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes organizavimo tvarkos aprašą, tėvai (globėjai) prašymus pildo elektroniniu būdu arba pateikia Savivaldybės administracijos E.miesto departamento Interesantų aptarnavimo skyriui. Prašyme „Priimti vaiką į Vilniaus miesto savivaldybės švietimo įstaigų ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo grupę“ (toliau – ir prašymas) yra lentelė dėl specifinių pageidavimų dėl ugdymo proceso organizavimo, kurioje galima nurodyti pasirinktą ugdymo kalbą pagal prioritetus. Vaikai, nepatekę į darželį pagal pirmą prioritetą, gali patekti į darželį pagal antrą arba trečią, t.y. vaikas, pretenduojantis į lietuvių darželį, bet į jį nepatekęs, gali būti priimtas į rusų arba lenkų kalba ugdomą darželį, jei tėvai antru arba trečiu prioritetu atitinkamai pasirinko rusų arba lenkų kalba ugdomą darželį.

2. Atliekant skundo tyrimą, Kontrolierė kreipėsi į E.miestas departamentą, prašydama pateikti duomenis: koks skaičius vaikų pateko į darželius pagal prašyme nurodytą pirmą prioritetą dėl pasirinktos ugdymo kalbos. Pagal šiuos duomenis, galima būtų apskaičiuoti koks skaičius vaikų, norinčių patekti į darželį pagal pasirinktą ugdymo kalbą, nurodant ugdymo kalbas prioritetine tvarka, (ne) pateko į darželį. Tačiau E.miestas departamentas nurodė, jog negali pateikti tokių duomenų, nes minėtų duomenų užsakymas reikalauja papildomų programavimo darbų bei finansavimo išteklių.

Dėl duomenų trūkumo neįmanoma net hipotetiškai įvertinti galimos diskriminacijos dėl vaikų priėmimo į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes pagal prioritetinę ugdymo kalbą. Aplinkybė, jog vaikai, kurių tėvai nurodė prioritetinę ugdymo kalbą – lietuvių, pateko į rusų arba lenkų darželius, nepatvirtina fakto, kad absoliuti dauguma vaikų, kurių tėvai prioritetinę ugdymo kalbą nurodė rusų arba lenkų, buvo priimti į rusų arba lenkų kalba ugdomus darželius, tuo tarpu dauguma vaikų, kurių tėvai nurodė prioritetinę ugdymo kalbą – lietuvių, nepateko būtent į lietuvių kalba ugdomus darželius, tik todėl, kad rusų arba lenkų kalba ugdomų darželių įsteigta daugiau nei yra norinčių į juos patekti, t.y. ne pagal poreikį. Pažymėtina, jog Tvarkos apraše numatyti ne tik ugdymo kalbos prioritetai bet ir kiti kriterijai, kuriais remiantis nustatoma vaikų priėmimo be eilės tvarka, t.y.: vaikų skaičius šeimoje, tėvų deklaruota gyvenamoji vieta, vaikų šeiminei padėtis, tėvų darbingumo lygis ir pan.

Pareiškėja teigia, jog Vilniaus miesto savivaldybėje diskriminuojamos lietuvių šeimos tautybės pagrindu. Nagrinėjamu atveju sudėtinga būtų išvelgti diskriminaciją tautybės pagrindu, kadangi vaikai, kurių tėvai nurodo prioritetinę ugdomąją kalbą – lietuvių, galimai nėra tik lietuvių tautybės. Visuotinai žinoma aplinkybė, jog tėvai, kurių tautybė nėra lietuvių, išreiškia norą, kad jų vaikai lankytų būtent lietuvių darželius. Minėtose šeimose augantys vaikai statistiškai yra įskaičiuojami į vaikų, norinčių pateikti į lietuvių darželius pagal pirmą prioritetinę ugdomąją kalbą – lietuvių, skaičių.

Jei Vilniaus miesto savivaldybės E.miestas departamentas pateiktų duomenis dėl vaikų, priimtų į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes pagal tėvų nurodytą prioritetinę ugdomąją kalbą, galima būtų vertinti diskriminaciją kalbos pagrindu.

Atsižvelgiant į vaikų, nepateikusių į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes, skaičių Vilniaus miesto savivaldybėje, teigtina, jog Vilniaus miesto savivaldybės E.miestas departamentui, kuris kuruoja prašymų priėmimą, tikslinga būtų susisteminti informaciją, kiek vaikų (ne) patenka į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes pagal kalbos prioritetą ar kitą kriterijų, kuris galimai apsprendžia vaiko priėmimą į darželį.

3. Pažymėtina, jog pagal Lietuvos antidiskriminaciniuose įstatymuose įtvirtintą teisinį reguliavimą diskriminacija siejama su konkrečiu asmeniu, kuris buvo traktuojamas mažiau palankiai tam tikroje situacijoje nei kitas asmuo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Diskriminacijai (ne) nustatyti, būtina palyginti kelis žmonės, kurie skiriasi savo tapatybės požymiais, kitais požymiais, ir įvertinti, ar tokiose pačiose, ar panašiose aplinkybėse jie traktuojami vienodai. Nagrinėjamu atveju, įvertinus skundo tyrimo metu surinktą informaciją, konstatuotina, jog negalima atlikti palyginimo bei įvertinti, ar lietuvių tautybės šeimos bei asmenys, norintys, kad jų vaikai būtų priimti būtent į lietuvių darželius, buvo traktuojami mažiau palankiai, nes trūksta objektyvių duomenų sprendimo dėl galimos diskriminacijos kalbos ir tautybės pagrindais, priėmimui.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14 str., 15 str., Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 str. 5 p.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

Nutraukti tyrimą Nr. (16)SN-180, trūkstant objektyviems duomenims apie padarytą pažeidimą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė